

NÁZEV ŠKOLY:	Masarykova základní škola a mateřská škola Melč, okres Opava, příspěvková organizace
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.4.00/21.2623
AUTOR:	Mgr. Lucie Čechovičová
NÁZEV:	VY_32_Inovace_Český_jazyk_2
ČÍSLO DUM:	16
TÉMA:	Slohové útvary
ROČNÍK:	8.
OBDOBÍ REALIZACE:	6/2012

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Anotace

Prezentace slouží k zopakování učiva o slohových útvarech. Blíže popisuje některé základní slohové útvary, a to vyprávění, popis a charakteristiku. Po shrnutí jsou pro žáky připraveny otázky k zopakování a ověření znalostí.

Slohové útvary

(komunikáty)

Porovnej!

Slohový postup

- Způsob ztvárnění tématu (řazení, výběr prostředků apod. jako celku vzhledem k cíli projevu)

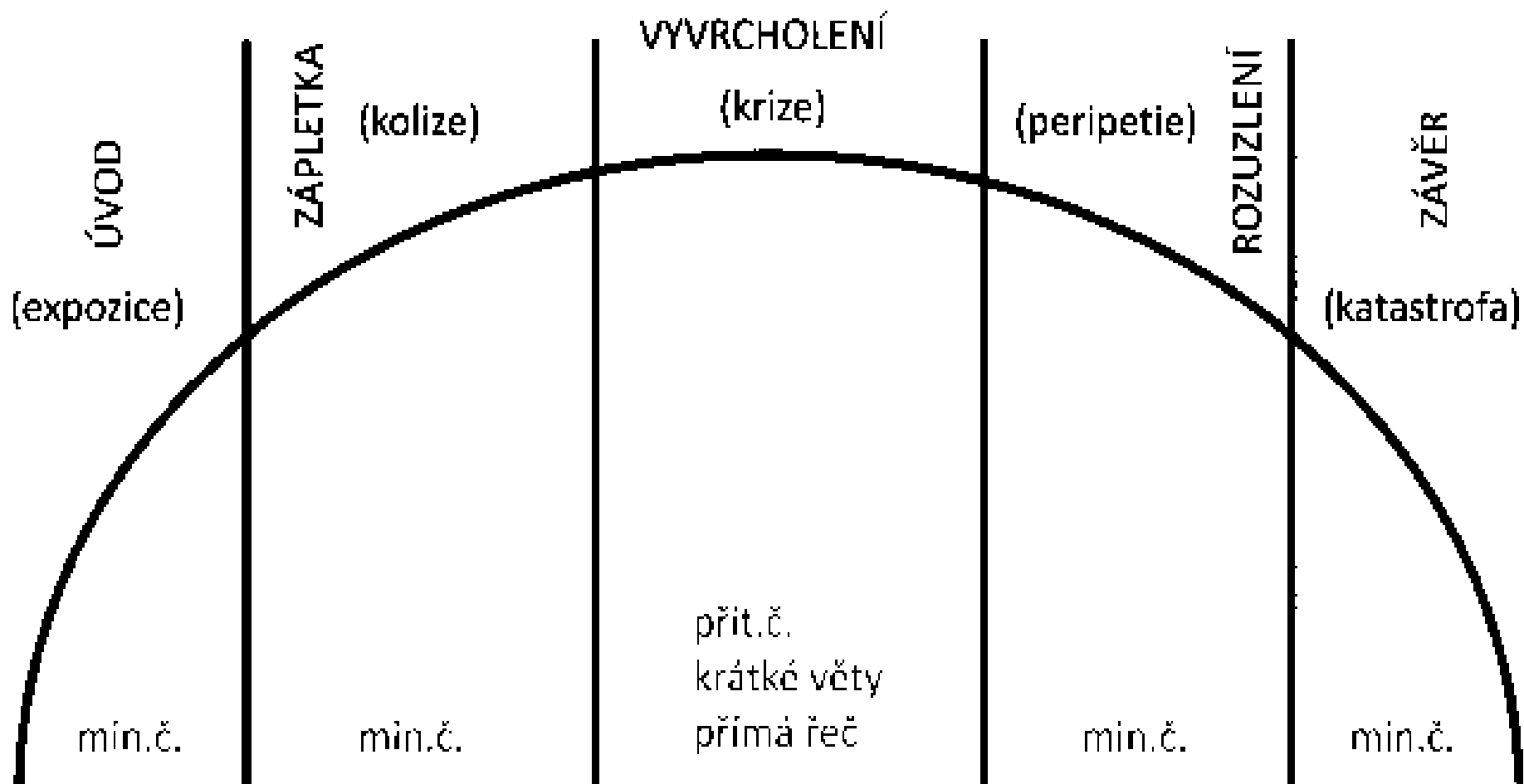
Slohový útvar

- Vyhraněný typ jazykového projevu, uspořádaný podle pravidel.
- Je konkrétním výsledkem použití jednoho nebo více slohových postupů.
- Je už hotová, ucelená, obsahově i formálně uzavřená textová jednotka

Vyprávění

- Děj vystihnout tak, aby si ho čtenář/posluchač dokázal představit
- Dodržet časový sled událostí
- Vybírat co nejvíce dějových složek → vliv na spád děje
- Správně zvolit jazykové prostředky - synonyma, prostředky emocionální a expresivní, obrazná pojmenování, rčení, přirovnání
- Oživit vyprávění přímou i nepřímou řečí

Kompozice

Zopakuj si!

- Co je podstatou vyprávění?
- Jaký slohový postup ve vyprávění převažuje?
- Jak členíme vypravování kompozičně?
- Jakou funkci plní přímá řeč?
- Ve které části využíváme prézentu historického?
- Kterými prostředky dosáhneme vyvrcholení dějového napětí?
- Jak můžeme při vyprávění dosáhnout živosti a názornosti?

- Co je podstatou vyprávění?
  - děj, příběh se zápletkou
- Jaký slohový postup ve vyprávění převažuje?
  - vyprávěcí
- Jak členíme vypravování kompozičně?
  - expozice, kolize, krize, peripetie, závěr
- Jakou funkci plní přímá řeč?
  - oživuje děj
- Ve které části využíváme prézentu historického?
  - na místech stoupání dějového napětí
- Kterými prostředky dosáhneme vyvrcholení dějového napětí?
  - krátkými větami, samostatnými větnými členy aj.
- Jak můžeme při vyprávění dosáhnout živosti a názornosti?
  - dynamická slovesa, slova citově zbarvená, přirovnání, rčení, obrazná pojmenování

Popis

- Cílem je vystihnout podobu, popř. uspořádání nějakého objektu na základě smyslového vnímání , zvláště pozorování, a to tak, aby si adresát mohl udělat představu o popisovaném předmětu.
- Vyskytuje se všech funkčních stylech
- Důležité je správné pojmenování objektů a vlastností jejich částí
- Základem je pozorování a dobrá znalost objektu

Kompozice

- vhodný postup z hlediska cíle
- správné uspořádání → logické řazení, návaznost

celek ↘

důležité ↘

části

méně podstatné

blízké ↘

zleva ↘

dříve ↘

vzdálené

doprava

později

Jazyk

- zřetel k adresátovi a cíli
- důraz na přesnost, výstižnost, působivost

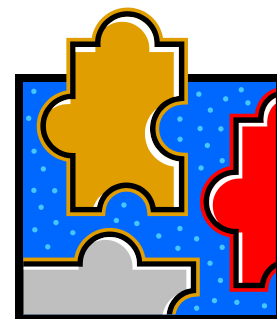
- slovesa v trpném rodě
- imperativ
- hutnost textu
- forma výčtu
- několikanásobné větné členy
- použití termínů
- přirovnání
- příslovce – místa, času, způsobu
- přídavná jména (vlastnosti) – přímá a výstižná i dějová
- synonyma, zájmena

Vzpomeň si...

- Jaké druhy popisu znáš?
- Čím se řídí kompozice popisu?
- Které druhy slov převažují a proč?
- Kterými jazykovými prostředky dosáhneme názornosti?
- Co je podmínku dobrého popisu, co mu musí předcházet?
- Ve kterém popisu využíváme subjektivní a lyrické prvky i slova expresivní?

- Jaké druhy popisu znáš?
  - prostý, odborný, umělecký/líčení/ pracovního postupu, statický x dynamický, (publicistický)
- Čím se řídí kompozice popisu?
  - přehlednost, logická návaznost
- Které druhy slov převažují a proč?
  - podstatná a přídavná jména
- Kterými jazykovými prostředky dosáhneme názornosti?
  - přirovnání, rčení, obrazné formulace
- Co je podmínkou dobrého popisu, co mu musí předcházet?
  - dobrá znalost předmětu a pozorování
- Ve kterém popisu využíváme subjektivní a lyrické prvky i slova expresivní? v líčení

Charakteristika

- Popis osoby, který se zaměřuje především na:
  - vnější vzhled
  - povahové rysy a schopnosti
  - vztah k ostatním lidem a jednání s nimi
  - vztah k práci a dovednosti
  - zájmy, záliby
- Objekt charakteristiky:
  - skutečná postava
  - smyšlená bytost
  - literární hrdina

- Rozlišujeme:
  - **vnější (popis)** – vzhled, stáří aj., zdůrazňuje ty rysy, které prozrazují vlastnosti osoby
  - **vnitřní** – popis povahových vlastností
  - **přímou** – přímé označení vlastností
milá, chápavá, laskavá, závistivá
  - **nepřímou** – pojmenování vlastností, jednání, popis chování a reakcí osoby, z něhož si závěry vyvodí adresát sám, srovnání

Pamatuješ si?

- Do jakého funkčního stylu se charakteristika řadí?
- Urči, zda se jedná o charakteristiku přímou či nepřímou: *Zatímco ostatní odpočívali, on usilovně pracoval.*
- Čím se charakteristika zásadně liší od popisu a co mají společného?
- Odstraň nevhodné hyperbolické výrazy.
Je strašně sebevědomá. Hrozně ráda kreslí.

- Do jakého funkčního stylu se charakteristika řadí?
  - do uměleckého
- Urči, zda se jedná o charakteristiku přímou či nepřímou: *Zatímco ostatní odpočívali, on usilovně pracoval.*
  - nepřímou
- Čím se charakteristika zásadně liší od popisu a co mají společného?
  - popisuje povahové rysy, schopnosti atd., shoda v popisu vzhledu (popisný postup)
- Odstraň nevhodné hyperbolické výrazy. *Je strašně sebevědomá. Hrozně ráda kreslí.*
  - *Je velice sebevědomá. Velmi ráda kreslí.*

Citace

- Kliparty jsou součástí programu Microsoft PowerPoint.
- JANA EISLEROVÁ. *Český jazyk v kostce pro základní školy a nižší ročníky víceletých gymnázií*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2006. ISBN 80-253-0198-2.
- ALOIS BAUER. *Čeština na dlani: přehled světové a české literatury/český jazyk*. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-042-4.
- MILENA KROBOTOVÁ. *Úvod do české stylistiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0315-3.